

Barnrättsperspektiv inom Region Värmland

Stödmaterial för prövningar av barnets bästa

Ansvarig verksamhet	Hållbar utveckling
Kontakt	Sara Emsevik
Datum	2023-08-11
Diarienummer	
Region Värmland	
Regionens hus	
651 82 Karlstad	

Innehåll

Innehåll	3
Barnrättsperspektiv inom Region Värmland	4
Barnrättsperspektiv på styrning och ledning	5
Till det yttersta av tillgängliga resurser	5
Kunskap och information om barnets rättigheter	5
Granskning och uppföljning	5
Barnrättsperspektiv inom hälso- och sjukvården	6
Barnkonventionens grundläggande artiklar	6
Barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa	6
Barnets rätt till information och delaktighet	6
Rättigheter för barn med funktionsnedsättning	7
Rättigheter för barn på flykt och i asylprocessen samt barn utan tillstånd att vistas i landet	7
Rätt till skydd och stöd	7
Barn som närstående	7
Barnrättsperspektiv inom folkhälsoområdet	8
Barnkonventionens grundläggande artiklar	8
Rätt till goda förutsättningar för en optimal utveckling	8
Rättigheter relaterat till kost och näringsrik mat	8
Skydd mot alla former av missbruk	9
Föräldraskapsstöd	9
Barnrättsperspektivet inom länsstrafiken	10
Barnkonventionens grundläggande artiklar	10
Barnrättshänsyn inom länsstrafiken	10
Barnrättsperspektiv inom samhällsplanering, miljöarbetet och fysiska lokaler	11
Barnkonventionens grundläggande artiklar	11
Rättigheter kopplade till en god miljö för barn	11
Barnrättshänsyn i samhällsplanering	12
Barnrättsperspektivet inom kultur- och fritidsområdet	13
Barnkonventionens grundläggande artiklar	13
Barnets rätt till föreningsfrihet och mötesfrihet	13
Barnets rätt till kultur	13
Barnets rätt till fritid	13
Barnrättsliga hänsyn inom kultur- och föreningsområdet	14
Barnrättsperspektivet inom upphandling	15
Barnkonventionens grundläggande artiklar	15
Barnkonventionens krav på upphandling	15
Barnrättsliga beaktanden vid upphandling	15
Barnrättsperspektivet inom revision	16
Barnkonventionens grundläggande artiklar	16
Barnrättsperspektiv på revision	16
Generella granskningsfrågor	16
Barnrättsperspektiv som lyfts i barnbokslutet	17

Barnrättsperspektiv inom Region Värmland

Barnkonventionen blev lag 1/1 2020 och den gäller för alla verksamheter inom Region Värmland. Definitionen av ett barn är varje människa under 18 år, vilket motsvarar ca 56,000 invånare i Värmlands län. Region Värmlands olika verksamheter fattar kontinuerligt viktiga beslut som påverkar dessa barn.

Artikel 42 fastslår att vi behöver ha den kunskap och information som är nödvändig för att vi ska förstå hur barnkonventionens olika artiklar ska prioriteras, respekteras, skyddas och säkerställas inom våra verksamheter. Förtroendevalda, chefer och personal ska ha rätt kunskap och kompetens för att arbeta barnrättsbaserat och för att kunna fatta barnrättsbaserade beslut.

I Värmlandsstrategin som är ett av de styrande dokumenten som gäller för Värmlands län och för Region Värmland står det att visionen för 2040 är ett hållbart Värmland som förändrar världen. Det står vidare att social hållbarhet innebär att grundläggande mänskliga behov uppfylls och att varje individ, utifrån sina förutsättningar, ska ha likvärdiga möjligheter till ett gott liv och att delta i samhället. Barn och unga ska ha framtiden för sig. För Region Värmland är det en självklarhet att alla unga ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina egna liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Vårt arbete tar sin utgångspunkt i FN:s konvention om barns rättigheter utifrån ett barnrättsperspektiv och barnets eget perspektiv. Bland annat ska alla barn och unga ha goda förutsättningar att gå vidare till studier och arbete och kunna ta tillvara sina egna unika möjligheter. Stabila, trygga och jämlika uppväxtvillkor är dessutom avgörande för att uppnå folkhälsomålet: Att skapa förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Genom att göra livet begripligt, hanterbart och meningsfullt för barn och unga, skapar vi förutsättningar för personlig och regional utveckling.

I Regionplanen för 2023-2025 som är Regionens styrande dokument står det att genom att tillgodose de mänskliga rättigheterna och erkännandet av allas lika värde ska vi utveckla samhället utifrån nuvarande och kommande värmlänningars olika behov. Tillsammans ska vi skapa ett tryggt, jämlikt, jämställt, hälsofrämjande och inkluderande Värmland som är tillgängligt för alla. för säkerhet. Region Värmland ska under perioden ta fram en länsövergripande plan för barnrätt.

I den Folkhälsostrategiska planen för Region Värmland 2022-2030 står det i Målområde 1 Det tidiga livets villkor. Ojämlighet i livsvillkor och möjligheter mellan olika familjer bidrar till att barn har skilda förutsättningar att utvecklas under det tidiga livet. Det är viktigt att skapa, stötta och stärka en god start i livet och jämlika uppväxtvillkor. Fokus ligger både på att erbjuda stöd till familjer och att alla barn får grundläggande förutsättningar, att utifrån sina egna villkor, utveckla kognitiva, emotionella, sociala och fysiska förmågor.

Ett av de tydligaste kraven i barnkonventionen gäller artikel 3 om barnets bästa: "Vid alla åtgärder som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa." Vid beslut i nämnder, regionstyrelsen och regionfullmäktige som påtagligt och direkt rör barn, samt vid verksamhetsförändringar som rör barn, ska en prövning av barnets bästa göras och dokumenteras. För att underlätta förfarandet av sådana barnrättsliga bedömningar använder Region Värmland sig av en framtagna barnkonsekvensanalys som är en del av Luppen- hållbarhetsverktyget.

Prövningar av barnets bästa kräver att det finns en grundläggande förståelse för vad barnkonventionen innebär inom respektive verksamhet. Detta dokument bidrar med en kortfattad översikt av barnrättsliga perspektiv på verksamhetsnivå. Det är inget heltäckande dokument utan ett sätt att få syn på de mest grundläggande rättigheterna inom verksamheten för att underlätta bedömningar av barnets bästa.

Barnrättsperspektiv på styrning och ledning

Barnkonventionen ställer i artikel 4 krav på att styrning och ledning ska vara barnrättsbaserad. Vi ska vidta alla lämpliga åtgärder för att genomföra de rättigheter som erkänns barnkonventionen. I fråga om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter ska vi till fullo utnyttja våra tillgängliga resurser för att vidta sådana åtgärder.

Till det yttersta av tillgängliga resurser

I barnkonventionen anges att barnets sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter är avhängiga de tillgängliga resurserna i landet (och regionen). Skrivningen "till det yttersta av tillgängliga resurser" (på engelska; "to the maximum extent") erkänner att även om alla barn har samma rättigheter kan de ekonomiska möjligheterna för att fullt ut realisera barnets rättigheter se olika ut i olika regioner. "Det yttersta av tillgängliga resurser" innebär att även i situationer där det råder resursbrist måste regionen visa att den gjort sitt yttersta för att trots detta till fullo förverkliga barnets rättigheter, både i planering och i handling (artikel 4)

- Barn och barnrättsarbetet ska synas i budgeten.
- Barnets rättigheter och barnrättsarbetet ska ges tillräckliga resurser.

Kunskap och information om barnets rättigheter

- Barnkonventionens bestämmelser och principer ska vara allmänt kända bland såväl vuxna som barn (artikel 42)
- Förtroendevalda, chefer och personal ska ha kunskap om barnets rättigheter, hur de kommer till uttryck i lagstiftning och hur de kan omsättas i praktiken (artikel 42).
- Vi ska ha den kompetens som är nödvändig för att på ett rättssäkert sätt kunna omsätta barnets rättigheter konkret och praktiskt (artikel 3 och 42).
- Vi ska informera barn om deras rättigheter inom våra verksamheter (artikel 17 och 42).
- Vi ska använda statistik över antalet barn i länet, fördelat på ålder, kön, bostadsort och socioekonomiska faktorer. Om möjligt bör vi även följa statistik över barn utifrån etnicitet, språk, funktionsnedsättning, religion, sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck. Statistiken ska användas för att anpassa våra verksamheter till barns behov och säkerställa att vi inte diskriminerar enskilda barn eller grupper av barn (artikel 2).

Granskning och uppföljning

- Vid beslut som direkt och påtagligt rör barn i nämnder, regionstyrelse och regionfullmäktige ska en prövning av barnets bästa göras och dokumenteras (artikel 3).
- Barn ska ges möjlighet till delaktighet och inflytande i beslut som berör dem (artikel 12).
- Barnets rättigheter ska granskas och följas upp i revision och i barnboksutlåtanden som en del av årsredovisningen (artikel 4).
- Där det är möjligt bör barnkonventionens krav på verksamheten integreras i ordinarie avvikelse- och rapporteringssystem genom lämpliga barnrättsindikatorer (artikel 2, 3 och 4).
- Institutioner, tjänster och inrättningar som ansvarar för omvårdnad eller skydd av barn ska uppfylla nationellt fastställda normer, särskilt vad gäller barnets säkerhet och hälsa, samt personalens antal och lämplighet. Detta ska följas upp med behörig tillsyn (artikel 3).

Barnrättsperspektiv inom hälso- och sjukvården

Rätten till bästa uppnåeliga hälsa inkluderar fysisk, psykisk och sexuell hälsa. Barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa (artikel 24) hör intimt ihop med rätt till information (artikel 17), rättigheter för barn med funktionsnedsättning (artikel 23), skydd från att utsättas för vanvård, försummelse, våld och övergrepp (artikel 19) samt rätt till rehabilitering och stöd om barn varit utsatt för något traumatiskt som våld och övergrepp, krig och flykt (artikel 39).

Barnkonventionens grundläggande artiklar

- Alla barn ska bli respektfullt bemötta, ha likvärdig tillgång till alla delar av hälso- och sjukvården och tandvården samt skyddas från alla former av diskriminering (artikel 2).
- Vi ska bedöma och ta hänsyn till barnets bästa (artikel 3).
 - När hälso- och sjukvård ges till barn ska barnets bästa särskilt beaktas. (Patientlagen 8§)
 - Hälso- och sjukvårdspersonal ska beakta vetenskap och beprövad erfarenhet.
 - Det som barnet själv ger uttryck för ska beaktas utifrån barnets bästa.
- Vi ska bidra till barnets rätt till livet, överlevnad samt goda förutsättningar för en optimal utveckling (artikel 6).
- Vi ska respektera barnens rätt till delaktighet och inflytande (artikel 12).

Barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa

- Likvärdig tillgång till hälso- och sjukvård samt tandvård utan någon form av diskriminering (artikel 2 och 24).
- När hälso- och sjukvård ges till barn ska barnets bästa särskilt beaktas (artikel 3).
- Vård och behandling ska bidra till bästa uppnåeliga hälsa (artikel 24).
- Vård och behandling ska ges av personal med barnkompetens (artikel 3).
- Barnet ska få vård i barnvänliga miljöer (artikel 24).
- Barnet ska i första hand vårdas på en barnavdelning (artikel 3 och 24).
- Barn har rätt att ha vårdnadshavare eller annan närstående med sig, även vid inläggande vård (artikel 5, 9 och 18).
- Barn har rätt till skola och lek vid inläggande vård (artikel 28, 29 och 31).

Barnets rätt till information och delaktighet

- Barn har rätt till information om sin hälsa, vård och behandling som barnet förstår. Informationen ska anpassas till barnets ålder och mognad samt individuella behov (artikel 17).
- Barn har rätt till delaktighet och inflytande utifrån ålder och mognad (artikel 12).
- Barn har rätt till tolk vid behov samt rätt att inte användas som tolk till närstående (artikel 2, 3, 17 och 22).
- All dokumentation och journalföring ska respektera barnets integritet och privatliv. Barnet och/eller vårdnadshavare ska:
 - känna till existensen av registrerad och dokumenterad information om barnet
 - förstå varför sådan information bevaras och vem som kontrollerar och har tillgång till den

- få tillgång till sådan information
- ha rätt att ifrågasätta och rätta innehållet i sådana dokument (artikel 16).

Rättigheter för barn med funktionsnedsättning

- Hänsyn ska tas till att barn med funktionsnedsättning har särskilda behov.
- Vård stöd och hjälpmedel ska vara kostnadsfritt, där så är möjligt.
- De barn som behöver stöd i form av hjälpmedel, teknik eller hörsel- och syntolk för att klara sin vardag, hälsa, utbildning och fritid ska få det.
- Deras behov av lättillgänglig information ska beaktas (artikel 17 och 23).

Rättigheter för barn på flykt och i asylprocessen samt barn utan tillstånd att vistas i landet

- Barn på flykt, i asylprocessen och utan tillstånd att vistas i landet har samma rätt till bästa uppnåeliga hälsa och likvärdiga tillgång till hälso- och sjukvården som alla bofasta barn.
- Om bofasta barn är befriade från patientavgift gäller detta också för barn som vistas i Sverige utan tillstånd.
- Personer som inte har fyllt 18 år ska erbjudas hälso- och sjukvård samt tandvård i samma omfattning som bofasta barn (artikel 2 och 22).

Rätt till skydd och stöd

- Barn ska skyddas mot vanvård och försumlig behandling, psykiskt och fysiskt våld, alla former av sexuellt utnyttjande, våld och övergrepp, självskadebeteende och våld bland barn (artikel 19).
- Barn som har upplevt någon form av vanvård, utnyttjande, våld, övergrepp eller trauma (av t.ex. krig, naturkatastrofer, olyckor och flykt) har rätt att få stöd för att hantera det som inträffat genom rehabilitering och återanpassning av kvalificerade professionella med kompetens att möta barnets specifika behov (artikel 39).

Barn som närstående

- Hälso- och sjukvården ska särskilt beakta ett barns behov av information, råd och stöd om barnets förälder eller annan närstående:
 - Har en psykisk störning eller psykisk funktionsnedsättning
 - Har en allvarlig, fysisk sjukdom eller skada
 - Har ett missbruk av alkohol, annat beroendeframkallande medel eller spel om pengar
 - Öväntat avlider
[Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), 5 kap. 7§]

Barnrättsperspektiv inom folkhälsoområdet

Barnkonventionens grundläggande artiklar

- Alla barn ska bli respektfullt bemötta, ha likvärdiga förutsättningar inom folkhälsoområdet samt skyddas från alla former av diskriminering (artikel 2).
- Vi ska bedöma och ta hänsyn till barnets bästa (artikel 3).
- Vi ska bidra till barnets rätt till livet, överlevnad samt goda förutsättningar för en optimal utveckling (artikel 6).
- Vi ska respektera barnens rätt till delaktighet och inflytande (artikel 12).

Rätt till goda förutsättningar för en optimal utveckling

- Barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa inkluderar fysisk, psykisk och sexuell hälsa (artikel 24). Se förra avsnittet för mer information.
- Varje barn har rätt till livet, att överleva och goda förutsättningar för barnets optimala utveckling (artikel 6). Barnets rätt till en optimal utveckling kan utmanas av:
 - Sjukdomar, ohälsa och funktionsnedsättning
 - Dåliga levnadsförhållanden
 - Barnets eller närståendes levnadsvanor
 - Försummelse, vanvård, våld och övergrepp
 - Självskadebeteenden och självmord/självordsförsök
 - Begränsande möjligheter för barn att förverkliga sin mänskliga potential genom negativ social kontroll.
- Inom rätten till bästa uppnåeliga hälsa (artikel 24) och optimala förutsättningar för barnets utveckling (artikel 6) inkluderas hälsosamma levnadsvanor som omfattar rätten till:
 - motion, kultur- och fritidsaktiviteter (artikel 6, 24, 29 och 31)
 - lek, vila, sömn och återhämtning (artikel 31)
 - stimulans och språkutveckling (artikel 6, 28 och 29)
 - omvårdnad, trygghet och uppfostran (artikel 5, 9, 18, 19).

Rättigheter relaterat till kost och näringsrik mat

- Barn har rätt till tillräcklig och näringsrik mat, med uppmärksamhet på både undernärdhet och barnfetma (artikel 3, 6, 24 och 27).
- FN:s Barnrättskommitté förklarar i "Allmän kommentar Nr 15 Om barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa (artikel 24)" följande:
 - Det är viktigt med fullgod kontroll av näringstillförsel och utveckling under barndom.
 - Alla elever bör få ett riktigt mål varje dag genom tillgång till skolbespisning.
 - Alla elever bör få undervisning i näringslära och hälsa, till exempel genom att man anlägger skolträdgårdar och utbildar lärare i att förbättra barns näringsintag och främja sunda matvanor.
 - Vi måste förebygga och åtgärda barnfetma.

- Barns exponering för färdigmat med höga halter av fett, socker eller salt, som är energirik och spårämnesfattig, och drycker med höga halter av koffein eller andra potentiellt skadliga ämnen, bör begränsas. Marknadsföringen av dessa produkter, särskilt den som riktar sig till barn, bör regleras, liksom deras tillgänglighet i skolor och på andra platser.

Skydd mot alla former av missbruk

- Barn har rätt till skydd mot alla former av missbruk (artikel 33).
 - Detta inkluderar missbruk som kan vara beroendeframkallande eller skadlig för barnets hälsa. Det kan till exempel vara narkotika, läkemedel, lösningsmedel, dopingpreparat, tobak och alkohol. Hit hör även spelmissbruk och porrmissbruk.
 - Barn har rätt till skydd mot sitt egna missbruk, samt från de skadliga effekterna av närståendes bruk och missbruk som kan drabba barnet (inklusive våldsutsatthet och försummelse).
 - Barn ska skyddas i alla steg; tillverkning, transport, försäljning, reklam och användning av droger, läkemedel, dopingpreparat, alkohol och tobak.

Föräldraskapsstöd

- I en bedömning av vad som skapar goda förutsättningar för barnets utveckling måste vi se till barnets hela livssituation och väga in föräldrarnas/familjens förutsättningar och annat i barnets liv som påverkar barnets utveckling (artikel 6).
- Vårdnadshavare är huvudansvariga för sitt barn och ska bevaka sitt barns rättigheter i förhållande till hälso- och sjukvård, socialtjänst, förskola, skola m.fl. (artikel 5, 9, 18).
- Vårdnadshavare ska ge barnet en bra och trygg uppväxt, se till att barnet har det skydd och den omvårdnad som behövs för barnets välfärd samt utgå från barnets bästa och se till barnets behov.
- Vårdnadshavare får inte utsätta barnet från vanvård, försummelse, våld eller övergrepp.
- Om vårdnadshavare behöver stöd i sin föräldraroll ska de få det under barnets hela uppväxt (artikel 18).

Barnrättsperspektivet inom länstrafiken

Barnkonventionens grundläggande artiklar

- Alla barn ska bli respektfullt bemötta, ha likvärdiga förutsättningar inom länstrafiken samt skyddas från alla former av diskriminering (artikel 2).
- Vi ska bedöma och ta hänsyn till barnets bästa (artikel 3).
- Vi ska bidra till barnets rätt till livet, överlevnad samt goda förutsättningar för en optimal utveckling (artikel 6).
- Vi ska respektera barnens rätt till delaktighet och inflytande (artikel 12).

Barnrättshänsyn inom länstrafiken

- Kollektivtrafik, skolskjuts och färdtjänst ska svara upp mot barnens resebehov och bidra till goda möjligheter för tillgång till utbildning, familjeliv, sociala aktiviteter, hälso- och sjukvård, rekreation samt kultur- och föreningsaktiviteter (artikel 3, 6, 28 och 31).
- Statistik ska användas över barn i länet, fördelat på ålder, kön, bostadsort (även vid två boenden) och socioekonomiska faktorer som en grund för planeringen av länstrafikens verksamheter. Om möjligt bör vi även följa statistik över barn utifrån etnicitet, språk, och funktionsnedsättning för att tillgodose barns särskilda resebehov. Statistiken ska användas för att anpassa våra verksamheter till barns behov och säkerställa att vi inte diskriminerar enskilda barn eller grupper av barn (artikel 2).
- Beakta barns socioekonomiska bakgrund vid prissättning för att säkerställa att avgifter för resor med länstrafiken inte medför diskriminering av barn (artikel 2 och 27).
- Barnets perspektiv ska säkerställas i planering, genomförande och utvärdering av länstrafikens verksamheter (artikel 12).
- Färdtjänst, skolskjuts och länstrafik ska bidra till att barn med funktionsnedsättning ges samma rätt som andra barn att tillgodogöra sig utbildning, familjeliv, sociala aktiviteter, hälso- och sjukvård, rekreation samt kultur- och föreningsaktiviteter (artikel 3, 6, 23, 28 och 31).
- Barnets bästa (artikel 3), barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa (artikel 24), samt goda förutsättningar för barnets utveckling (artikel 6) ska beaktas inom länstrafiken:
 - Säkerställa tillgängliga, trygga och säkra transportmedel, även för barn med funktionsnedsättning (artikel 19, 23 och 24).
 - Förebygga och åtgärda risker för barnolycksfall (artikel 24)
 - Beakta barnets säkerhet i form av trygga resvägar, hållplatser och transportsätt till och från hemmet, skolan, kultur- och fritidsaktiviteter samt rekreationsområden (artikel 19 och 24).
 - Beakta barns rättigheter, inklusive skyddsaspekter, vid utformandet av tidtabeller och placering av hållplatser (artikel 3, 19, 26).
 - Beakta barns rätt till skydd från trakasserier, våld och övergrepp när de nyttjar länstrafikens transportmedel (artikel 19).
 - Säkerställa att hållplatser och lokaler som barn vistas i saknar miljöer och områden där barn kan utnyttjas eller utsättas för våld och övergrepp, utan insyn från andra (artikel 19 och 24).

Barnrättsperspektiv inom samhällsplanering, miljöarbetet och fysiska lokaler

Barnkonventionens grundläggande artiklar

- Alla barn ska bli respektfullt bemötta, ha likvärdiga förutsättningar samt skyddas från alla former av diskriminering (artikel 2).
- Vi ska bedöma och ta hänsyn till barnets bästa (artikel 3).
- Vi ska bidra till barnets rätt till livet, överlevnad samt goda förutsättningar för en optimal utveckling (artikel 6).
- Vi ska respektera barnens rätt till delaktighet och inflytande (artikel 12).

Rättigheter kopplade till en god miljö för barn

FN:s Barnrättskommitté uppmärksammar den betydelse som miljön har för barns hälsa i "Allmän kommentar Nr 15 Om barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa (artikel 24)":

- Grundläggande krav för en hälsosam uppväxt och utveckling är en adekvat bostad med säker matlagningsutrustning, en rökfri miljö, god ventilation, effektiv hantering av avfall och sopor från hushållet och den omedelbara omgivningen, en miljö fri från mögel och andra giftiga ämnen, samt god hygien i familjen.
- Vi måste vidta åtgärder för att hantera de faror och risker som lokal miljöförstöring utgör för barns hälsa i alla situationer.
- Vi bör reglera och bevaka miljöpåverkan av företagsverksamhet som kan äventyra barns rätt till hälsa, livsmedelstrygghet och tillgång till rent vatten och sanitet.
- Miljöinterventioner bör bland annat inriktas på klimatförändringar, som tillhör de största hoten mot barns hälsa, och ojämlikhet vad gäller hälsa.
- Vi bör sätta barns hälsa i centrum för våra anpassningar till, och strategier för att mildra följderna av klimatförändringar.
- Barnrättsliga hänsyn kopplade till miljöområdet inkluderar bland annat:
 - Barnets perspektiv ska säkerställas i miljöarbetet
 - Funktionella bostäder i trygga, lugna, tysta och hälsosamma bostadsområden
 - Bra inom- och utomhusmiljöer utifrån även det yngsta barnets behov
 - Naturvårdsarbete som bidrar till framtida generationers möjligheter att växa upp i en miljö med hög biologisk mångfald
 - Förebyggande åtgärder mot barnolycksfall och miljöförstörelse
 - Hälsosamt och rent dricksvatten och badvatten
 - Miljötillsyn för att minska kemikaliebelastning, radon, allergener, miljöfarliga ämnen etc. anpassade utifrån det yngsta barnets behov
- Att tillhandahålla rent och säkert dricksvatten och goda sanitära förhållanden är grundläggande för ett fullgott liv och åtnjutandet av alla andra mänskliga rättigheter:
 - Nationella och lokala myndigheter med ansvar för vatten och sanitet bör erkänna sin skyldighet att bidra till förverkligandet av barns rätt till hälsa.

- När myndigheter planerar och genomför expansion av infrastruktur och vatten-försörjning, eller fattar beslut om att minska garanterad tilldelning och avbrott i vattenförsörjning, ska de beakta hushållens storlek, samt relevanta barnindikationer.

Barnrättshänsyn i samhällsplanering

- Samhällsplanering ska tillgängliggöra det offentliga rummet för alla barn, oavsett ålder, funktionsnedsättning eller bakgrund (artikel 2).
- Barnets perspektiv ska säkerställas i samhällsplaneringen (artikel 12).
- Det ska finnas kollektivtrafik, skolskjuts, färdtjänst och infrastruktur som svarar upp mot barnens resebehov och som bidrar till goda möjligheter för utbildning, familjeliv samt kultur- och föreningsaktiviteter (artikel 3, 6, 28 och 31).
- Barn har rätt till fritids- och kulturaktiviteter som de själva valt och som anpassas till barnens mognad och individuella behov (artikel 31).
- Rättigheter för barn med funktionsnedsättning ska alltid beaktas. Detta inkluderar fysisk tillgänglighet, information och skyltning samt skäliga anpassningar (artikel 23).
- Det kulturella utbudet i samhället ska vara tillgängligt även för barn, med beaktan av barnets bästa. Det ska även finnas ett kulturellt utbud anpassat till målgruppen barn samt möjligheter för barn att själva utöva kulturella och konstnärliga aktiviteter (artikel 31)
- Barnets bästa (artikel 3), barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa (artikel 24), samt goda förutsättningar för barnets utveckling (artikel 6) ska beaktas i miljöer där barn vistas:
 - Säkerställa tillgängliga, trygga och säkra offentliga miljöer och lokaler, även för barn med funktionsnedsättning (artikel 19, 23 och 24).
 - Goda möjligheter till lek, naturupplevelser och annan rekreation anpassat för barn i olika åldrar och med stigande utmaningar som stimulerar barnets utveckling (artikel 6, 23 och 31)
 - Förebygga och åtgärda risker för barnolycksfall (artikel 24)
 - Beakta barnets säkerhet i form av trygga resvägar och transportsätt till och från hemmet, skolan, kultur- och fritidsaktiviteter samt rekreationsområden.
 - Säkerställa att samhällsplaneringen och lokalplanering undviker miljöer och områden där barn kan utnyttjas eller utsättas för våld och övergrepp, utan insyn från andra (artikel 19 och 24).

Barnrättsperspektivet inom kultur- och fritidsområdet

Barnkonventionens grundläggande artiklar

- Alla barn ska bli respektfullt bemötta, ha likvärdiga förutsättningar inom kultur- och fritidsområdet samt skyddas från alla former av diskriminering (artikel 2).
- Vi ska bedöma och ta hänsyn till barnets bästa (artikel 3).
- Vi ska bidra till barnets rätt till livet, överlevnad samt goda förutsättningar för en optimal utveckling (artikel 6).
- Vi ska respektera barnens rätt till delaktighet och inflytande (artikel 12).

Barnets rätt till föreningsfrihet och mötesfrihet

- Barn har rätt till föreningsfrihet; att starta, gå med eller gå ur föreningar av egen fri vilja, samt till fredliga sammankomster. Ingen ska tvinga ett barn att gå med i en förening mot barnets vilja (artikel 15).

Barnets rätt till kultur

- Barnets perspektiv ska säkerställas i kulturarbetet (artikel 12).
- Det kulturella rummet i samhället ska vara tillgängligt för barn, utifrån barnets bästa. Där det är förenligt med barnets bästa kan åldersgränser sättas till skydd för barn vid t.ex. våldsinslag i filmer, pornografi eller annat som kan skada barnet (artikel 3, 19 och 31).
- Barnet har rätt att ha likvärdig tillgång till lämpliga kultur och konstnärliga aktiviteter (konst, museum, musik, teater, dans, film etc.) anpassat till barnets ålder (artikel 2 och 31).
- Barnet har rätt att själva utöva kulturella eller konstnärliga aktiviteter som passar dess ålder och utveckling (artikel 3, 6 och 31).
- Barn med funktionsnedsättning har likvärdig rätt till kultur och ska ges likvärdig tillgänglighet med skäliga anpassningar utifrån barnets individuella behov (artikel 23 och 31).
- Barn har rätt till information om kulturaktiviteter och kulturutbud, anpassat till barnets ålder och med beaktan av barns särskilda behov av lättillgänglig information (artikel 17 och 31).

Barnets rätt till fritid

- Barnets perspektiv ska säkerställas i arbetet med föreningsstöd och föreningslivet (artikel 12).
- Barnet har rätt till fritidsaktiviteter för sitt eget nöjes skull, utan att någon tvingar barnet till fritidsaktiviteter mot barnets vilja (artikel 31).
- Fritidsaktiviteterna ska anpassas till barnets ålder och individuella behov (artikel 3, 6 och 31).
- Barn med funktionsnedsättning har likvärdig rätt till fritidsaktiviteter och ska ges likvärdig tillgänglighet med skäliga anpassningar utifrån barnets individuella behov (artikel 23 och 31).
- Barn har rätt till information om fritidsaktiviteter och föreningsutbud, anpassat till barnets ålder och med beaktan av barns särskilda behov av lättillgänglig information (artikel 17 och 31).

Barnrättsliga hänsyn inom kultur- och föreningsområdet

- Barn bör involveras i planering av kultur- och fritidsaktiviteter i relation till bland annat utbud, platser, tider, målgrupper och annat som är relevant utifrån barnets perspektiv (artikel 3, 12 och 31).
- Det kulturella utbudet och föreningsutbudet ska vara tillgängligt för alla barn i kommunen/regionen, på likvärdiga villkor (artikel 2 och 31).
- Hänsyn måste tas så att ekonomiska förutsättningar inte begränsar barnets möjlighet till kultur- och fritidsaktiviteter (artikel 2, 3, 27 och 31).
- Kultur- och fritidsaktiviteter ska utgå från barnets bästa och skydda barn mot alla former av vanvård, trakasserier, våld och övergrepp (artikel 3, 19 och 31).
- De vuxna som leder aktiviteterna ska vara lämpliga, utifrån kompetens och utdrag ur belastningsregister, för att undvika att barn utsätts för skador, fara för sin hälsa eller våld och övergrepp (artikel 3, 19 och 31).

Barnrättsperspektivet inom upphandling

Barnkonventionens grundläggande artiklar

- Alla barn ska bli respektfullt bemötta, ha likvärdiga förutsättningar inom upphandlingsområdet samt skyddas från alla former av diskriminering (artikel 2).
- Vi ska bedöma och ta hänsyn till barnets bästa (artikel 3).
- Vi ska bidra till barnets rätt till livet, överlevnad samt goda förutsättningar för en optimal utveckling (artikel 6).
- Vi ska respektera barnens rätt till delaktighet och inflytande (artikel 12).

Barnkonventionens krav på upphandling

- Upphandlare, beställare och beslutsfattare ska ta hänsyn till barns rättigheter enligt barnkonventionen vid upphandlingar som påverkar barn (artikel 3 och 4)
- Barnets bästa måste utredas och beaktas i beslutet (artikel 3)
- Barnets åsikter är en viktig del i bedömningen av barnets bästa (artikel 3 och 12)
- Upphandlingsmyndigheten föreslår följande:
 - Ställa krav i förfrågningsunderlaget på att leverantören ska se till att barnkonventionen uppfylls.
 - Enligt likabehandlings- och transparensprinciperna ska förfrågningsunderlag vara tydliga så att leverantörerna förstår vad regionen lägger vikt vid och tolkar kriterierna på samma sätt.
 - Regionen lär oftast behöva göra bedömningar av vad som utgör barnets bästa, inhämta åsikter eller göra andra avvägningar till följd av barnkonventionen inför en upphandling som rör barn. Av den anledningen kan det inte anses lämpligt att endast ställa kravet att leverantören ska se till att barnkonventionen uppfylls.
 - Vi bör följa upp och kontrollera att den som ansvarar för att upphandlingsprocessen uppfyller barnkonventionen.

Barnrättsliga beaktanden vid upphandling

- Hur beaktas barnets bästa (artikel 3), på kort och lång sikt, vid upphandling av varor eller tjänster?
- Vad har barn för åsikter om det som berörs i upphandlingen och vilken vikt kan vi lägga vid dessa? (artikel 12)
- Hur kan upphandlingen bidra till likvärdiga uppväxtvillkor för alla barn? (artikel 2 och 27)
- Hur bidrar upphandlingen till goda förutsättningar för barns utveckling, uppväxt och hälsa? (artikel 6, 24, 31 och 39)
- Hur beaktas barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa och goda förutsättningar för barnets utveckling, samt skydd mot hälsofarliga eller miljöfarliga ämnen, allergener eller annat som kan medföra att barn far illa eller drabbas av ohälsa (artikel 19 och 24) vid upphandling av varor eller tjänster?
- Hur säkerställs barnets säkerhet och skydd mot barnolycksfall och skador (artikel 24) vid upphandling av varor eller tjänster?
- Hur säkerställer vi att företag inte har använt barnarbetare i tillverkningen (artikel 32)?

Barnrättsperspektivet inom revision

Barnkonventionens grundläggande artiklar

- Alla barn ska bli respektfullt bemötta, ha likvärdiga förutsättningar samt skyddas från alla former av diskriminering (artikel 2).
- Vi ska bedöma och ta hänsyn till barnets bästa (artikel 3).
- Vi ska bidra till barnets rätt till livet, överlevnad samt goda förutsättningar för en optimal utveckling (artikel 6).
- Vi ska respektera barnens rätt till delaktighet och inflytande (artikel 12).

Barnrättsperspektiv på revision

- Region Värmland ska vara barnrättsbaserad och följa de krav som barnkonventionen ställer på oss (artikel 4).
- Barnets rättigheter ska granskas och följas upp i revision och i barnboksutlåtanden som en del av årsredovisningen (artikel 4).
 - Vid beslut som direkt och påtagligt rör barn i nämnder, regionstyrelse och regionfullmäktige ska en prövning av barnets bästa göras och dokumenteras (artikel 3).
 - Barn ska ges möjlighet till delaktighet och inflytande i beslut som berör dem (artikel 12).
 - Där det är möjligt bör barnkonventionens krav på verksamheten integreras i ordinarie avvikelserapporteringssystem genom lämpliga barnrättsindikatorer (artikel 2, 3 och 4).
 - Institutioner, tjänster och inrättningar som ansvarar för omvårdnad eller skydd av barn ska uppfylla nationellt fastställda normer, särskilt vad gäller barnets säkerhet och hälsa, samt personalens antal och lämplighet. Detta ska följas upp med behörig tillsyn (artikel 3).

Generella granskningsfrågor

Dessa granskningsfrågor är exempel på revisionsfrågor ställda i externa revisioner av kommuner och regioner och kan inspirera till formuleringen av barnrättsbaserade granskningsfrågor inom Region Värmland.

- Hur agerar regionen för att förverkliga barnkonventionen och stärka rättigheterna för de mest utsatta barnen?
- Hur lyfts barnrättsfrågor i regionens verksamhetsplaner och andra styrdokument?
- Hur prioriterat är barnets rättigheter när budgeten läggs?
- I vilken utsträckning görs bedömningar av barnets bästa och barnkonsekvensanalyser vid beslut, för att säkra att barnrättsperspektivet tillgodoses?
- Hur använder regionen statistik kring barn som en del av deras verksamhetsplanering?
- Vilken utbildning om barnkonventionen har ledning och personal fått?
- På vilka sätt kan barn och unga få inflytande på beslut?
- Finns behov att utveckla samordningen av barnrättsfrågor inom regionen?

Barnrättsperspektiv som lyfts i barnbokslutet

- Redovisning av vad verksamheterna har gjort för att säkerställa likvärdiga möjligheter och likvärdig tillgång till regionens verksamheter utifrån t.ex. ålder, kön, funktionsnedsättning, etnisk eller religiös tillhörighet, sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck (artikel 2).
- Redovisning av vad verksamheterna har gjort för att ta del av barns och ungdomars åsikter genom t.ex. utvärderingar, enkäter, dialoger, workshops och samverkan (artikel 12).
- Redovisning av vad verksamheterna har gjort för att säkerställa goda levnadsvillkor för barn och ungdomar i Värmlands län. Det kan t.ex. handla om förbättringsarbete och insatser som rör allt från skolskjuts, föräldrastöd, hälsa, barn som närstående, skydd mot våld och övergrepp m.m. (artikel 3, 6, 26, 27, 28, 29, 31).
- Redovisning av barns rätt till bästa uppnåeliga hälsa genom statistik som rör vårdgarantin, vårdköer och andra barnrättsindikatorer (artikel 2, 6 och 24).
- Redovisning av vad verksamheterna har gjort för att säkerställa en barnrättsbaserad verksamhet (artikel 4).
 - Utbildningar inom barnets rättigheter, våld i nära relationer/barn som far illa, hedersrelaterat våld (artikel 42).
 - Barnrättsbaserade beslutsunderlag inför beslut som berör barn och ungdomar (artikel 3).
 - Satsning på nyckelpersoner som har särskilt fokus på barnets rättigheter inom verksamheterna, t.ex. familjeombud, barnombud m.m. (artikel 4)
 - Rutiner och arbetsmetoder som stärker barnrättsarbete för barn och ungdomar (artikel 4).
- Redovisning om det under året har funnits vakanser och rekryteringsutmaningar som påverkar barnets rättigheter inom våra verksamheter (artikel 3).

